श्रीमद् भगवद् गीता

Śrīmad Bhaga-vad Gī-tā

Chapter 15

ॐ हरिः ॐ	om hariḥ om
श्री गुरुभ्यो नमः	śrī gu-ru-bhyo na-maḥ
हरिः ॐ	hariḥ om
ॐ श्री कृष्ण-परमात्मने नमः	om śrī kṛṣ-ṇa-pa-ra-māt-ma-ne namaḥ
श्रीमद् भगवद् गीता	śrīmad bha-ga-vad gī-tā
अथ पञ्च-दशोऽध्यायः।	atha pañ-ca-da-śo-'dhyā-yaḥ ।
पुरुषोत्तम-योगः।	pu-ru-ṣot-ta-ma-yo-gaḥ ।

❄श्रीभगवानुवाच। ❄	❄śrī-bha-ga-vān-u-vā-ca ।❄
ऊर्ध्वमूलमधःशाखम्	ūr-dhva-mū-lam-a-dhaḥ-śā-kham
अश्वत्थं प्राहुरव्ययम्।	aś-vat-thaṁ prā-hu-rav-ya-yam ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि	chan-dāṁ-si yas-ya par-ṇā-ni
यस्तं वेद स वेद-वित्॥ १५-१॥	yas-taṁ ve-da sa ve-da-vit ।।15-1।।

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखाः	a-dhaś-cor-dhvaṁ pra-sṛ-tās-tas-ya śā-khāḥ
गुण-प्रवृद्धा विषय-प्रवालाः।	gu-ṇa-pra-vṛd-dhā vi-ṣa-ya-pra-vā-lāḥ ।
अधश्च मूलान्यनुसन्ततानि	a-dhaś-ca mū-lān-ya-nu-san-ta-tā-ni
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके॥ १५-२॥	kar-mā-nu-ban-dhī-ni ma-nuṣ-ya-lo-ke ।।15-2।।

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते	na rū-pam-as-ye-ha ta-tho-pa-labh-ya-te
नान्तो न चादिर्न च सम्प्रतिष्ठा ।	nān-to na cā-dir-na ca sam-pra-tiṣ-ṭhā ।
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलं	aś-vat-tham-e-naṁ su-vi-rū-ḍha-mū-laṁ
असङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥ १५-३ ॥	a-saṅ-ga-śas-tre-ṇa dṛ-ḍhe-na chit-tvā ।।15-3।।
ततः पदं तत्परिमार्गितव्यं	ta-taḥ pa-daṁ tat-pa-ri-mār-gi-tav-yaṁ
यस्मिन्गता न निवर्तन्ति भूयः ।	yas-min-ga-tā na ni-var-tan-ti bhū-yaḥ ।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये ।	tam-eva cād-yaṁ pu-ru-ṣaṁ pra-pad-ye ।
यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥ १५-४ ॥	ya-taḥ pra-vṛt-tiḥ pra-sṛ-tā pu-rā-ṇī ।।15-4।।
निर्मान-मोहा जितसङ्ग-दोषाः	nir-mā-na-mo-hā ji-ta-saṅ-ga-do-ṣāḥ
अध्यात्म-नित्या विनिवृत्त-कामाः ।	adh-yāt-ma-nit-yā vi-ni-vṛt-ta-kā-māḥ ।
द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःख-संज्ञैः	dvan-dvair-vi-muk-tāḥ su-kha-duḥ-kha-sañ-jñaiḥ
गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥ १५-५ ॥	gac-chan-tya-mū-ḍhāḥ pa-dam-av-ya-yaṁ tat।।15-5।।
न तद्-भासयते सूर्यः	na tad-bhā-sa-ya-te sūr-yaḥ
न शशाङ्को न पावकः ।	na śa-śāṅ-ko na pā-va-kaḥ ।
यद्-गत्वा न निवर्तन्ते	yad-gat-vā na ni-var-tan-te
तद्-धाम परमं मम ॥ १५-६ ॥	tad-dhā-ma pa-ra-maṁ ma-ma ।। 15-6।।

ममैवांशो जीव-लोके	ma-mai-vāṁ-śo jī-va-lo-ke
जीव-भूतः सनातनः।	jī-va-bhū-taḥ sa-nā-ta-naḥ |
मनःषष्ठानीन्द्रियाणि	ma-naḥ-ṣaṣ-ṭhā-nīn-dri-yā-ṇi
प्रकृतिस्थानि कर्षति॥ १५-७॥	pra-kṛ-tis-thā-ni karṣati || 15-7||
शरीरं यदवाप्नोति	śa-rī-raṁ ya-da-vāp-no-ti
यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः।	yac-cāp-yut-krā-ma-tīś-va-raḥ |
गृहीत्वैतानि संयाति	gṛ-hīt-vai-tā-ni saṁ-yā-ti
वायुर्गन्धानि-वाशयात्॥ १५-८॥	vā-yur-gan-dhā-ni-vā-śa-yāt || 15-8||
श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च	śro-traṁ cak-ṣuḥ spar-śa-naṁ ca
रसनं घ्राणमेव च।	ra-sa-naṁ ghrā-ṇam-eva ca |
अधिष्ठाय मनश्चायं	a-dhiṣ-ṭhā-ya ma-naś-cā-yaṁ
विषयानुपसेवते॥ १५-९॥	vi-ṣa-yā-nu-pa-se-va-te || 15-9||
उत्क्रामन्तं स्थितं वापि	ut-krā-man-taṁ sthi-taṁ vā-pi
भुञ्जानं वा गुणान्वितम्।	bhuñ-jā-naṁ vā gu-ṇān-vi-tam |
विमूढा नानुपश्यन्ति	vi-mū-ḍhā nā-nu-paś-yan-ti
पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः॥ १५-१०॥	paś-yan-ti jñā-na-cak-ṣu-ṣaḥ || 15-10||

यतन्तो योगिनश्चैनं	ya-tan-to yo-gi-naś-cai-naṁ
पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।	paś-yan-tyāt-manya-vas-thi-tam ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानः	ya-tan-to'p-ya-kṛ-tāt-mā-naḥ
नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥ १५-११ ॥	nai-naṁ paś-yan-tya-ce-ta-saḥ ॥ 15-11॥
यदादित्यगतं तेजः	ya-dā-dit-ya-ga-taṁ te-jaḥ
जगद्-भासयतेऽखिलम् ।	ja-gad-bhā-sa-ya-te-'khi-lam ।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ	yac-can-dra-ma-si yac-cāg-nau
तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥ १५-१२ ॥	tat-te-jo vid-dhi mā-ma-kam ॥ 15-12॥
गामाविश्य च भूतानि	gā-mā-viś-ya ca bhū-tā-ni
धारयाम्यहमोजसा ।	dhā-ra-yām-ya-ham-oja-sā ।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः	puṣ-ṇā-mi cau-ṣa-dhīḥ sar-vāḥ
सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥ १५-१३ ॥	so-mo bhūt-vā ra-sāt-ma-kaḥ ॥ 15-13॥
अहं वैश्वानरो भूत्वा	a-haṁ vaiś-vā-na-ro bhūt-vā
प्राणिनां देहमाश्रितः ।	prā-ṇi-nāṁ de-ham-ā-śri-taḥ ।
प्राणापान-समायुक्तः	prā-ṇā-pā-na-sa-mā-yuk-taḥ
पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥ १५-१४ ॥	pa-cām-yan-naṁ ca-tur-vi-dham ॥ 15-14॥

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टः	sar-vas-ya cā-haṁ hṛ-di san-ni-viṣ-ṭaḥ
मत्तः स्मृतिर्ज्ञानम्-अपोहनञ्च । mat-taḥ smṛ-tir-jñā-nam-a-po-ha-nañ-ca |
वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः ve-daiś-ca sar-vai-ra-ham-eva ved-yaḥ
वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥ १५-१५ ॥ ve-dān-ta-kṛd-ve-da-vi-de-va cā-ham || 15-15||

द्वाविमौ पुरुषौ लोके dvā-vi-mau pu-ru-ṣau lo-ke
क्षरश्चाक्षर एव च । kṣa-raś-cāk-ṣa-ra eva ca |
क्षरः सर्वाणि भूतानि kṣa-raḥ sar-vā-ṇi bhū-tā-ni
कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥ १५-१६ ॥ kū-ṭas-tho-'kṣa-ra uc-ya-te || 15-16||

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः ut-ta-maḥ pu-ru-ṣas-tvan-yaḥ
परमात्मेत्युदाहृतः । pa-ram-āt-met-yu-dā-hṛ-taḥ |
यो लोकत्रयमाविश्य yo lo-ka-tra-yam-ā-viś-ya
बिभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥ १५-१७ ॥ bi-bhar-tyav-ya-ya īś-va-raḥ || 15-17||

यस्मात्क्षरम्-अतीतोऽहम् । yas-māt-kṣa-ram-a-tī-to-'ham |
अक्षरादपि चोत्तमः । akṣa-rād-api cot-ta-maḥ |
अतोऽस्मि लोके वेदे च a-to's-mi lo-ke ve-de ca
प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥ १५-१८ ॥ pra-thi-taḥ pu-ru-ṣot-ta-maḥ || 15-18||

यो मामेवमसम्मूढः	yo mām-e-vam-a-sam-mū-ḍhaḥ
जानाति पुरुषोत्तमम् ।	jā-nā-ti pu-ru-ṣot-ta-mam ।
स सर्वविद्-भजति मां	sa sar-va-vid-bha-ja-ti māṁ
सर्व-भावेन भारत ॥ १५-१९ ॥	sar-va-bhā-ve-na bhā-ra-ta॥ 15-19॥
इति गुह्य-तमं शास्त्रम्	iti guh-ya-ta-maṁ śās-tram
इदमुक्तं मयानघ ।	idam-uk-taṁ ma-yā-na-gha ।
एतद्-बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात्	e-tad-bud-dhvā bud-dhi-mān-syāt
कृत-कृत्यश्च भारत ॥ १५-२० ॥	kṛ-ta-kṛt-yaś-ca bhā-ra-ta ॥ 15-20॥
ॐ तत्सत्	om tat-sat
इति श्रीमद्-भगवद्-गीतासु	iti śrīmad-bhaga-vad-gī-tā-su
उपनिषत्सु	upa-ni-ṣat-su
ब्रह्म-विद्यायां	brahma-vid-yā-yāṁ
योग-शास्त्रे	yoga-śās-tre
श्रीकृष्णार्जुन-संवादे	śrī-kṛṣ-ṇār-juna-saṁ-vā-de
पुरुषोत्तम-योगो नाम	pu-ru-ṣot-ta-ma-yo-go nāma
पञ्च-दशोऽध्यायः ॥	pañ-ca-da-śo-'dhyā-yaḥ ॥
ॐ हरिःॐ	om hariḥ om
श्री गुरुभ्यो नमः	śrī guru-bhyo namaḥ
हरिः ॐ ॥	hariḥ om ॥